Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista je $6.00

Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 10. oktobra (October 10), 1929.

Subscription $6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 238

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

MacDonald in Hoover sta se sporazumela

Amerika in Anglija bosta izvajali Kelloggov pakt. Izenačba mornaric; odprava pomornikov. Enaki pogoji za druge pomorske sile, ki so objavljeni. Razgovori o dolgovih in carini.—Fašistični strah v Rimu pred anglosaškim imperializmom.

Washington, D. C., 9. okt. — Predsednik Hoover je v torek zvečer naznanil, da so razgovori med njim in premijerjem MacDonaldom končani in dosežen je bil popolen sporazum glede redukcije bojnih sil na morju in izvajanja programa za trajni svetovni mir. Obenem je državni department objavil noto angleške vlade, ki je bila poslana Franciji, Italiji in Japonski s povabilom na konferenco petih pomorskih velesil. Nota vsebuje pogoje ameriško-angleškega sporazuma.

Pogoji so v jedru sledeči:

1. Združene države in Velika Britanija se obvežeta, da se bosta v vseh njunih odnošajih ravnali v duhu in po besedah Kelloggove protivojne pogodbe.

2. Obe velesili se strinjata v želji, da se podmornik (submarin) odpravi kot bojno orožje; dalje se strinjata, da se reducira, ako ne odpravi popolnoma, neokretna velika bojna ladja (drednatka).

3. Obe velesili se strinjata, da se med njima absolutno izenačijo števila vseh ostalih vrst bojnih ladij na temelju programa, ki prinese izenačbo proti koncu leta 1936.

4. Francija, Japonska in Italija so naprošene, naj se udeleže konference na podlagi istih pogojev.

Hoover poroča, da spornih točk med Ameriko in Anglijo ni, vsled tega so se razgovori sukali le okoli "širokih aspektov človeškega blagostanja v najširšem pomenu besede." Vsi razgovori so bili v največji prijateljski atmosferi in absolutno odkritosrčni. Niti on niti MacDonald ni imel kaj rezervirati. Premijer je bogat na škotskem humorju, s katerim je mazal vse diskuzije.

Iz neuradnih virov poročajo, da sta predsednik in premijer dosegla kompleten sporazum glede moralnega programa že zadnjo nedeljo v Hooverjevem ribiškem letovišču v Virginiji. Kasneje sta se razgovarjala o vojnih dolgovih, problemih carine in drugih mednarodnih stvareh.

Rim, 9. kt. — Fašistični dnevnik "Il Tevere" je včeraj izbruhal ogenj in žveplo na MacDonald-Hooverjevo konferenco v Washingtonu, v kateri vidi ustanovitev anglosaške hegemonije nad ostalim svetom. Ameriški imperializem, ki obstoji iz tisoč elementov, ogroža same temelje "našega sredozemskega naziranja življenja." In zdaj, glejte, poraja se novi sistem anglosaške dominacije, ki hoče biti središče političnega vesoljstva! Vsi drugi narodi so pozvani, da se prilagode in postanejo sateliti tega novega središča.

List se roti, da Italija ne sme zapustiti svojega stališča in če pojde na konferenco, mora zahtevati zase tako veliko floto kot jo imata Francija in Jugoslavija skupaj.

Liga poseže v politično kampanjo

New York. — Howard J. Williams, tajnik Lige za neodvisno politično akcijo, kateri predseduje profesor John Dewey, je naznanil, da bo liga aktivno sodelovala v socialistični kampanji v New Yorku in Buffalu.

Namen lige je ustvariti sentiment za ustanovitev delavske stranke. S tega stališča je sklenila podpirati socialiste in laborite v lokalnih političnih kampanjah. Williams je do pred časom duhovnoval v St. Paulu in bil aktiven v Farmer-Labor party v Minnesoti.

Obtoženci imajo besedo v Karolini

Branitelji sedmih komunistov iz Gastonije poklicali svoje priče. — Preiskava v Marionu.

Charlotte, N. C. — Državno pravdništvo je v sredo zaključilo svoje dokazovanje o krivdi sedmih voditeljev stavke v Gastoniji, ki so obtoženi uboja policijskega načelnika Aderholta. Zdaj je na vrsti zagovorništvo, da dokaže njihovo nedolžnost.

Odvetniki obtožencev so v torek neusmiljeno trgali izpovedi zadnjih državnih prič. Priča H. C. Jackson, deputišerif, je povedal, da je slišal organizatorja Beala, glavnega obtoženca, kako je pozival stavkarje na boj z orožjem. Zagovornik Jimison ga je vprašal, zakaj ni Beala takoj aretiral, toda Jackson ni mogel navesti tehtnega vzroka svoje neaktivnosti.

Marion, N. C. — Sodnik W. F. Harding, ki vodi preiskavo o masakriranju šestih delavcev (spet eden ranjenec je umrl) pred tekstilno tovarno pred enim tednom, je v torek oprostil tri deputišerife, ki so bili z drugimi vred obtoženi umora. Obdržal pa je pod obtožbo 53 delavcev, ki se bodo morali zagovarjati radi "upora proti državi."

Iglesias kaže bojazen.

Washington. — Voditelji Panameriške delavske federacije kažejo bojazen in ljubosumnost z ozirom na sugestijo ameriške socialistične stranke, da se organizira panameriška politična federacija delavstva z namenom, da vodi boj proti ameriškemu imperializmu.

Iglesias se je o stvari posvetoval z William Greenom in drugimi člani gl. odbora Panameriške federacije. Po posvetovanju je izjavil, da se hoče "vtikati v notranje zadeve" ameriških republik tudi delavski urad Lige narodov. Vtikanja od strani ameriških socialistov ali drugih "zunanjih" elementov v "notranje zadeve" obstoječa federacija ne bo tolerirala, pravi v jedru njen tajnik Iglesias, katerega je že okužil konservatizem ameriških delavskih voditeljev.

Ožigosala Mellonovo justico.

New York. — American Civil Liberties union pravi, da je oprostitev Barkoskijevih morilcev na pittsburškem sodišču "škandal, ki ima vsa znamenja iregularnosti. Dejstvo, da so trije pijani policaji na cesti ugrabili Barkoskija, ga odvedli v svoje barake in ga do smrti pretepli, je neovrženo. To je bil najjasnejši slučaj umora druge vrste, ki je kdaj prišel pred sodišče."

Davek na ostrižene lase fiasko.

Ženeva, 9. okt. — Uprava malega švicarskega kantona Uri je pred enim letom naložila davek na vsako žensko glavo z ostriženimi lasmi. Zdaj poročajo, da bodo davek odpravili, ker se ni obnesel. Ženske se strižejo bolj kot prej, nobena pa noče plačati davka in prisiliti jih ni mogoče.

Tretjina dohodkov Poljske za armado.

Varšava, 9. okt. — Proračun poljske republike za 1930-31 izkazuje $322,740,000 dohodkov in 33 odstotkov te vsote je določenih za armado. Za prosveto gre 16 odstotkov in za odplačevanje dolga 10.

Lepa slika: stoletna starka brez doma

Chicago. — Sodnik Schulman je v torek odredil, da mora 76-letna Anna Marcela, 1111 Cambridge ave., skrbeti za svojo stoletno mater Leito Nuschero, ki se potepa okrog brez doma. Hči je apelirala na policijo, naj odpelje njeno mater v umobolnico, ker ni pri pravi pameti. Nato je stoletna mati zatožila hčer radi razžaljenja časti. Sodišče je spoznalo starko za zdravo in ukazalo stari hčeri, da skrbi za njo.

Železničarji se pridružijo federaciji

Zastopnik železničarske bratovščine je izjavil na konvenciji, da prihaja združitev.

Toronto, Ont., 9. okt. — Dolgotrajni spor med Ameriško delavsko federacijo in bratovščinami železničarjev gre h koncu. Tako je izjavil včeraj Albert Whitney, predsednik bratovščine vlakospremcev (Brotherhood of Railway Trainmen), ki je govoril na konvenciji federacije kot gost. Whitney je dejal, da njegov namen je delovati, da pride njegova organizacija z ostalimi tremi bratovščinami železniških strojevodij, sprevodnikov in kurjačev vred kmalu v federacijo. Bratovščina vlakospremcev bo prva glasovala o združitvi.

Delegacija je vstala in navdušeno pozdravila Whitneyjevo izjavo.

SADISTIČEN SMEH PODJETNIKA

Marion, N. C. — Medtem, ko je marionski masaker izval veliko ogorčenje, skrb in žalost med velikim delom prebivalstva, je magnat Baldwin in predsednik Marion Mfg. kompanije nastopil v vlogi rimskega krvoloka Nerona. Pred petimi časnikarskimi poročevalci je izrazil peklensko zadovoljnost nad strelsko izurjenostjo šerifa Adkinsa in njegovih pomočnikov.

"Ako kdaj organiziram armado", je izjavil Baldwin, ki je glavni sokrivec za masaker", jih bom (šerifa in deputije) takoj uposlil. V svetovni vojni so porabili tri tone svinca za vsakega ubitega vojaka. Tukaj smo ga porabili pa manj kot pet funtov, da smo ubili štiri, ranili pa 20. Damn good job, I say (Prekleto fino delo, jaz pravim)".

Vsi podjetniki gotovo niso enakega mišljenja kot je ta brezvesten tovarnar. Vendar pa pokazuje tip ekstremistov med podjetniki, ki ni redek med njimi in je najbolj odgovoren za krvolitje v delavskih sporih. Da Baldwin spada v umobolnico in ne za načelnika tovarne, je dokaz njegova izjava.

Ogromen mastodon najden.

Chicago. — Fieldov muzej v Chicagu je pravkar dobil okostje ogromnega mastodona (pradavni sorodnik slona), ki je bilo odkopano pri Walnutu v Indiani. Profesor Elmer S. Riggs, ki je okostje preiskal, domneva, da je mastodon živel v teh krajih najmanj pred 25,000 leti, to je ob zatonu zadnje ledene dobe.

Rumunski regent umrl.

Bukarešta, 9. okt. — Buzdugan, eden od treh regentov, ki vladajo, dokler ne bo kralj Mihael polnoleten, je umrl. Politične stranke se zdaj prepirajo, kdo bo izvoljen na njegovo mesto.

Neurje uničilo 200 hiš na Sardiniji.

Rim, 9. okt. — Včeraj se je utrgal oblak v okolišu Campodine na otoku Sardiniji in povodenj je odnesla 200 delavskih hišic.

VERIŽNI TRGOVCI VIDIJO SLABE ČASE

V vladni akciji za odpomoč farmarjem vidijo prešo, ki jih stisne. Obrnili so kopja proti Leggejevi kompaniji.

Chicago. — (F.P.) — Ako se sumnja prekupčevalcev živil uresniči le delno, bo za ameriškega farmarja in konzumenta nastopila zlata doba. To utopijo prinese, po mišljenju verižnih trgovcev, zvezni odbor za farmarsko odpomoč.

Ker temu odboru načeluje kapitalist Legge, ki je pustil službo s plačo $100,000 na leto pri International Harvester kompaniji in prevzel vodstvo tega odbora, so živežni prekupčevalci pričeli obračati kopja proti kompanijam, ki izdelujejo farmarske stroje.

In ker je International Harvester kompanija najmogočnejša v tej skupini, je tudi deležna največ štrigljanja s strani verižnikov. Da je prišlo do nasprotstva, je odgovorna možnost, da tržne zadruge farmarjev, ki jih sedaj sponsorira Leggejev odbor, odpravijo precejšnje število "middlemenov."

Ako se ta njihova bojazen uresniči, bo pokazala bodočnost. Zgleda vseeno, da je velebiznis pripravljen žrtvovati male in srednje trgovce, ki so njegovi najboljši politični pripadniki. In dalekovidnejši prekupčevalci vidijo v tem gibanju pogin marsikaterega verižnika.

V svoji obrambi so v prvi vrsti lopnili po Leggejevi International Harvester kompaniji in v jedru pravijo, ako kdo odira farmarje, dela to Leggejeva skupina.

Njihov najmočnejši argument so veliki profiti kompanij, ki izdelujejo farmarske stroje. Delnice International Harvester kompanije so od leta 1920 narastle v ceni za 540 procentov. Kdor je leta 1920 investiral v to družbo tisoč dolarjev, je vrednost tega tisočaka sedaj narastla na $5,400.

Delnice Case Threshing Machine kompanije so v tej dobi poskočile v ceni skoraj za 1000 procentov in Deere Implement kompanije za 900 odstotkov. Pri Case kompaniji je investirani tisočak narastel v devetih letih na $9,970, pri Deere kompaniji na $8,870. Poleg tega plačujejo vse družbe vsako leto velike dividende, kar je glavni vzrok za ogromno porast v ceni njihovih delnic.

American Association of Creamery Manufacturers pravi, da naj kapitalist Legge naj prvo sam sebi in svojim kolegom "izdere bruno iz očesa in šele potem bo opravičen iskati smet v očeh 'middlemenov'." Privatni lastniki mlekaren pričakujejo, da so ure štete marsikomu.

Senator Borah je slične mnenja. V senatu je pred par dni vzkliknil: "Ako se vpošteva kriza, v kateri se nahajajo farmarji od l. 1922, je rekord profitov kompanij za farmske stroje brezvesten in skrajno brutalen."

Glede vladnega odbora za odpomoč farmarjem so izjave raznih struj v tako velikem nasprotju, da je nemogoče dobiti približne slike z ozirom na efekt Hooverjevega farmerlifa. Skoraj gotovo je, da bo prišlo ob delo večje število prekupčevalcev.

Na drugi strani je tudi lahko pričakovati, da bodo farmarji v večini slučajev prejemali boljše cene za svoje produkte kot so jih v zadnjih letih. Na čigav račun bodo farmarji prišli do večjega blagostanja, je to jako važno vprašanje.

Ako se to zgodi na račun "middlemenov", bo Hooverjev farmerlif večjega pomena za vso deželo. Ako pa se to zgodi na račun konzumentov, kar je velika možnost, bo prišlo v klešče pa mestno prebivalstvo.

V tem slučaju bo med farmarji in delavci nastala nekaka razredna vojna, ki bo solucijo o vprašanju prehrane porinila daleč nazaj. Vsako povišanje živil v cenah končno nosi le konzument. In ker je v tekočem zadružnem gibanju farmarjev več kapitalističnega kot zadružnega duha, bodo farmarske tržne organizacije zmožne ravno tako prežati na žepe mestnega prebivalstva kot to delajo verižniki.

Jako močna so znamenja, da namerava velebiznis vedoma organizirati novega zaveznika, katerega je do sedaj ravnotako brezvestno izkoriščal kot mestno prebivalstvo. Tudi izgleda, da stojimo pred faktično potrebo gospodarskih organizacij za konzumente.

Sodnik in 11 policajev aretiranih

Gary, Ind.—Zvezne prohibične oblasti so v torek aretirale sodnika in enajst policajev ter detektivov na obtožbo, da so v zvezi z butlegarji in deloma so sami mešetarili. Več policajev je obtoženih, da so na cesti ugrabili avtotruk s šnopsom v vrednosti $4000 in plen potem sami spravili v denar. Mestni svet je takoj suspendiral vse obtožence iz službe. V mestnih uradnih krogih vlada velika panika.

Sovjetske čete masakrirale 140 Rusov

Ruski naseljenci postreljani ob meji.

Harbin, Mandžurija, 9. kt. — Inozemski in kitajski viri danes potrjujejo vest ruskih belogardistov, da so sovjetske čete pred nekaj dnevi prekoračile mejo severno od Hailarja in tamkaj masakrirale 140 naseljencev ruske bele garde z ženami in otroci vred. Poročilo se glasi, da je večina ruskih naseljencev v dotičnem okrožju obdelavala zemljo in živela s svojimi družinami, ki so prišle za njimi iz Rusije. Med žrtvami masakra je eden 80-letni starec in več otrok od petega do šestega leta. Vsi so bili pobiti s kroglami iz strojnice in deloma prebodeni z bajoneti. Osem ranjencev je dospelo v Hailar in ti so dali informacije o napadu.

MONTANSKA PŠENICA GRE V KANADO

Butte, Mont. — Med tem, ko visoki carinarji zahtevajo tarifo na uvoz kanadske pšenice v Ameriko, se montanski farmarji posmehujejo dolgim debatam v senatu in pridno pošiljajo pšenico v Anglijo skozi Kanado.

Glavni vzrok za to je, ker je voznina na kanadski državni železnici veliko nižja za transportacijo pšenice kot pa v Ameriki. Na drugi strani je tudi cena pšenici višja v Kanadi — največ radi suše — kot je v Združenih državah.

Montanski farmarji se poslužujejo teh dveh ugodnosti in pošiljajo ta svoj pridelek čez mejo. Montanska pšenica gre po državni železnici do vzhodnih pristanišč, kjer jo naložé na parnike in odpošiljejo v Anglijo.

Politična kampanja v Clevelandu

Cleveland. — Znani češki delavski voditelj Joseph Martinek in John Willert imata dobro priliko biti prihodnja mestna koncilmena. Kandidirata na socialistični listi. Willert je bil leta 1918 izključen iz mestne zbornice radi "nelojalnosti" napram ameriškim junkerskim interesom.

Martinek, ki je človek velike zmožnosti, je bil pred štirimi leti "counted out". Ukradenih mu je bilo nad 500 glasov. Radi političnega potresa, ki je preteklo spomlad doletel okrajni volilni odbor, se pričakuje, da bodo prihodnje volitve bolj poštene.

Konvencija angleške delavske stranke

Revizija ustave in domači problemi so glavna vprašanja; MacDonald dobil zaupnico.

Brighton, Anglija. — (F. P.) —Letno zborovanje angleške delavske stranke je bilo otvorjeno v tem mestu brez njenega voditelja Ramsay MacDonalda. Nahajal se je na visokem morju, ko je bila konvencija otvorjena. Vodilno mesto so zavzemali njegovi kabinetni ministri.

Na otvoritveni seji je bila prečitana MacDonaldova poslanica, v kateri je laboritom poročal o dosedanjih uspehih stranke in se dotaknil zunanjih in notranjih problemov Anglije. Konvencija mu je brzojavila zaupnico in mu čestitala na njegovih prizadevanjih v interesu svetovnega miru in razoroževanja.

Laboritje so se spomnili tudi ameriškega predsednika Hooverja in se mu zahvalili za njegovo sodelovanje z angleško delavsko vlado za dosego prijateljstva med Ameriko in Anglijo in za končanje oboroževalne tekme na morju.

Zborovanju je upravni odbor stranke predložil revizijo ustave v toliko, da bi stranka dobila še eno kategorijo članstva, takozvano "splošno vrsto." S tem prejetjem te propozicije je stranka odprla pot gotovemu elementu, ki ne more ali pa iz kakega razloga ne želi pripadati lokalnim postojankam. Ta točka je največ namenjena intelektualcem, ki bodo lahko spadali pod gotovimi okoliščinami direktno k stranki.

Sijajen uspeh v zunanji politiki delavske vlade je bil razviden tudi na zborovanju. Težje vprašanje za vlado in Labor party so notranja vprašanja, ki bodo nekega dne — najbrže enkrat v prihodnjem letu — povzročila padec vlade.

Najhujši oreh je brezposelnost, ki se do sedaj še ni dosti znižala. Ureditev tega problema zahteva radikalnih sprememb, ako ne kompletne reorganizacije angleške gospodarske strukture. In dokler nima delavska stranka absolutne večine v parlamentu, bo prisiljena to vprašanje le flikati, ker sprejetja dalekosežnih zakonov ne bo dopustila ne konservativna in ne liberalna stranka.

V zvezi s tem vprašanjem je minister za uposlenost James Thomas naglašal, da mora delavska vlada gledati, da bo vsak dolar, ki bo potrošen za znižanje brezposelnosti, trajne gospodarske vrednosti za Anglijo. To pa pomeni izdelanje načrtov za dalekosežne gospodarske projekte. MacDonald je v svoji poslanici povedal, da bo prihodnji korak vlade resna posvetitev delavskim vprašanjem.

V tem oziru je vlada že sprejela nekaj zaključkov, ki omogočajo gradnjo delavskih stanovanj. Vladne apropriacije v te namene je skoraj popolnoma ukinila konservativna vlada ravno pred volitvami. Delavska vlada ima v načrtu porušitev londonskega "slum" distrikta, kar bo vzelo seveda mnogo let in še več denarja. V tem oziru ima Labor party dober zgled v delu dunajskih socialistov, ki so do sedaj zgradili že okrog 50,000 krasnih stanovanj za delavce.

Delavska vlada ima v načrtu tudi preklicanje protidelavskega zakona, ki so ga sprejeli toriji po padcu prve delavske vlade. To namerava storiti takoj, ko se snide parlament. Kaj bo storila liberalna stranka, ali bo podpirala laborite ali konservativce, je še uganka. Večina liberalcev je proti odpoklicu tega "skebrkega čarterja," ki je pripomogel, da je članstvo delavske stranke padlo za en milijon.

Radi velike popularnosti delavske vlade, ki si jo je pridobila v Haagu in z MacDonaldovim potovanjem v Ameriko, je dvomljivo, ako si bodo liberalci hoteli nakopati sovraštvo na svoje rame in pri tem vprašanju forsirati padec vlade.

Bolj trd oreh za stranko je kaos v premogovni industriji. Zborovanje je potrdilo prejšnji sklep stranke, da mora biti končni cilj vlade podržavljenje te in drugih industrij. Dokler pa delavska stranka nima večine v vladi, bo prisiljena tudi ta problem le flikati.

Vlada je dala operatorjem in trgovcem premoga nalogo, da se do 15. oktobra zedinijo za vladni načrt, ki predvideva dalekosežno reorganizacijo tržnih metod. Načrt predvideva centralno tržno organizacijo, ki bo vodila distribucijo in produkcijo premoga ter določala cene.

Voditelji rudarjev pravijo, da bo realiziranje tega načrta ne le omogočilo samo znižanje delovnika iz osem na sedem ur — proti čemur so konservativci in liberalci — marveč bo tudi omogočilo zvišanje plač v vseh distriktih.

Tudi na tem zborovanju delavske stranke ni bilo brez opozicije. Vodila jo je James Maxtonova skupina (konvencija je ob času, ko pride ta vest pred čitatelje, že zaključena). Levičarji stoje na stališču, da je vlada preveč popustljiva napram kapitalizmu. Njihova kritika je večkrat na mestu in na splošno igra opozicija vlogo dinamične sile v stranki. Toleranca stvarne kritike je največja karakteristika Britov in je ključ do velikega napredka angleške delavske stranke.

Čikaška finančna kriza

2460 uslužbencev bo vrženih na cesto, ker ni denarja za plače.

Chicago. — Mestna vlada je v finačni krizi, kakršne še ne pozna zgodovina mesta. Deficit bo koncem leta znašal $12,546,000, proračun za prihodnje leto pa izkazuje šest milijonov dolarjev manj dohodkov kakor znašajo letošnji izdatki. Da znižajo izdatke, nameravajo mestni očetje odsloviti iz službe 2460 nameščencev uključivši 832 policajev, 255 gasilcev, 118 električarjev, 150 uradnikov v zdravstvenem in pravosodnem oddelku in stotine drugih. Lepo gospodarstvo!

Spominski Debsovi shodi.

Chicago. — Dne 20. oktobra bo ameriška socialistična stranka praznovala tretjo obletnico smrti pokojnega Debsa, ki je bil v življenju najbolj priljubljena in najbolj osovražena oseba. V več krajih širom Amerike se bodo vršili spominski shodi.

V Chicagu se bo shod vršil popoldne 20. oktobra v Amalgamated Center Buildingu, Ashland in Van Buren cesti. Govorili bodo Fred D. Warren, ki je bil urednik "Apeal to Reasona", Irvin St. John Tucker in Wm. A. Cunnea.

Krvava volilna kampanja v Mehiki.

Mexico City, 9. okt. — Voditelja dveh političnih strank sta bila umorjena te dni. Manuel Canales, odbornik narodne revolucionarne stranke, je bil ustreljen v Vera Cruzu. Morilec je bil prijet. Andres Quinones, eden voditeljev antireelekcionistične stranke, je pa bil ubit v Sinaloji.

Ruski letalci v Alaski dobili motor.

Seattle, Wash. — Polet "Sovjetske zemlje" se nadaljuje v petek. Letalci so v torek dobili nov motor in do petka bo monoplan v redu. Rusi se nahajajo v Waterfaltu, Alaska, kjer so bili zadržani zadnji teden, ko se jim je pokvaril motor med poletom iz Sitke v Seattle.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 31-29), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Pobijanje "materializma"

Na nedavnem zborovanju voditeljev metodistične sekte protestantske cerkve je neki profesor McGregor govoril o misionarskem delu v Aziji. Njegov govor je zanimiv, ker osvetljuje najnovejšo tedenčnost ameriških evangelistov, ki osrečujejo orientalce s svojim fundamentalističnim bunkom.

McGregor je rekel, da ima krščanski misionar vedno več težav na Kitajskem, zlasti pa na Japonskem. Včasi je misionar pobijal domače vere in uvajal zapadne navade med domačini, danes pa mora delati baš narobe: pomagati mora domačinom očuvat njihovo staro kulturo in pobijati mora "ateistični materializem, ki prihaja z vedami vred z zapada."

Moderna Japonska — je nadaljeval McGregor — je z ameriško in evropsko civilizacijo vred osvojila tudi "zapadnjaški materializem". Domača religija naglo propada, ker ne vzdrži moderne znanosti. Pri nekem štetju dijakov na Japonskem se je pokazalo, da je med 5000 dijaki štiritisoč ateistov.

To je "katastrofalno" za Japonce, meni McGregor. Zato imajo misionarji danes drugo nalogo. Pomagati morajo Azijatom v boju "za ohrano njihove stare kulture, ki je v nevarnosti pred industrializmom in materializmom iz Amerike in Evrope."

To je zdaj krščanska misija v Aziji! Budizem, šintoizem in vsaka druga "kriva vera" lahko živi poleg krščanstva, ker je boljša kot "materializem", to je moderna kultura, ki sloni na resnicah pozitivne znanosti. McGregorjeva želja kajpada ostane le pobožna želja, kajti misionarji vsega sveta ne morejo ustaviti pohoda nove civilizacije, pa naj še tako pomagajo očuvati stare orientalske kulture. Še več! Ameriški in evropski misionarji so nevede in nehote prednja straža imperialističnih kolonistov, ki odpirajo Azijo materialistični civilizaciji.

Isto vlogo so nekoč igrali tudi katoliški misionarji v Ameriki, med katerimi je bilo še v zadnjem stoletju precej Slovencev. Baš zadnje dni sta se prepirala dva dopisnika v čikaški "Tribuni" o zaslugah francoskega jezuita Marquetta, ki je prvi priromal v kraj, kjer je danes Chicago. Eden dopisnik misli, da je misionar Marquette pionir čikaškega mesta in sploh današnje civilizacije na severozapadu Amerike, ker je prvi odkril te kraje. Drugi dopisnik pa pravi, da "father" Marquette ne more biti pionir, ker ni prispeval ničesar k materialnemu napredku mesta niti dežele naokoli. "Ako bi bilo ostalo pri tem, kar so storili in hoteli storiti jezuitski misionarji, bi bil ta kraj še danes puščava posejana z indijanskimi naselišči. Višina civilizacije po srednjem zapadu bi bila podobna oni, ki jo vidimo v indijanskih rezervacijah."

Drugi dopisnik ima le deloma prav. Misionar je morda res sanjal o lepem življenju pokristjanjenih Indijancev, ni pa mogel preprečiti uničenja indijanskih naselbin, četudi bi bil hotel. Za vsakim misionarjem je šel prospektor, ki je nosil v eni roki puško in v drugi sekiro. Misionar je Indijanca krstil in prospektor ga je ubil ter mu vzel premičnine in zemljo. Tako sta oba pionirila. Misionar je bil zadovoljen, ker je divjaku rešil "dušo" in ga poslal v nebesa, prospektor je pa bil zadovoljen, ker mu je "father" prignal divjaka na tarčo. Iz hvaležnosti je prospektor potem postavil misionarju prijetno hišico in krstil novo mesto po njem (Marquette v Michiganu).

Natančno tako pojde v Aziji. Fundamentalisti lahko sanjajo marsikaj, toda civilizacija si krči pot preko njih.

Iz Budapešte poročajo, da je sveta stolica v Rimu pravkar iztožila vsoto $162 pred ogrskim sodiščem. Neki pobožni posestnik z imenom Mihael Bakonyi v Kečkemetu je pred 22 leti zapustil papežu tisoč kron s pogojem, da se zapuščina izplača, kadar umre njegova žena. Vdova je umrla pred kratkim in papež je začel tirjati svoj delež. Dediči so bili pri volji dati zapuščino v sedanji valuti, toda škof, ki zastopa papeža, je zahteval izplačilo v stari valuti in sodišče mu je prisodilo 70 odstotkov predvojne vrednosti. Papež — velik siromak, ki seveda potrebuje to malenkost — je pač zelo natančen glede materialnih vrednot . . .

Glasovi iz naselbin

Telovadne vaje.

Waukegan, Ill. — Približuje se nam nova sezija dolgih večerov, kar se po navadi pojavlja leto za letom. Seveda, ako človek premišljuje ta pojav, postavek premišljuje ta pojav, postane nekako otožen in zdi se mu, da je življenje pusto in prazno. V resnici bi bilo naše življenje prazno, ako bi vse to premišljevali, kajti s tem premišljevanjem bi gledali v minljivost, ne pa v prihodnjost. Lahko se oziramo v preteklost le toliko, da se učimo, kar smo zamudili, da je zamujeno.

Glejmo v bodočnost. Leto 1929 se bliža koncu in težko je napraviti načrte za leto 1930. Vsak posameznik, vsaka skupina ali vsaka organizacija mora imeti nekak načrt za bodočnost, tako rekoč začrtano pot, da se ve ravnati v vsakem oziru, če hoče napredovati; brez tega je dan danadanšnji nemogoče kaj doseči.

Društvo Slovenski "Sokol" v Waukeganu, Ill., je sklenilo na redni mesečni seji 29. septembra, da otvori z dnem 11. oktobra telovadni tečaj za sezijo 1930. Telovadba kakor ponavadi dvakrat na teden, v torek in petek od 7. do 10. ure zvečer. Deklice in naraščaj ob petkih od 7. do 10. ure. Dečki in naraščaj ob torkih od 7. do 10. Načelnik Louis Košir, podnačelnik Jakob Jerala. Društvo je sklenilo, da vzdržuje poduk telovadbe brezplačno. V petek večer, dne 11. oktobra, se otvori I. telovadni večer za Sokolice in mladino dekliškega naraščaja. V torek, dne 15 oktobra zvečer za Sokole in mladino deškega naraščaja.

Društvo "Slov. Sokol" prosi tem potom slovenske starše v naselbini Waukegan in North Chicagu, da pošljejo svoje dečke in deklice k telovadbi na večere, kakor gori omenjeno, precej od začetka, da bo tem lažje z vežbanjem telovadbe. Pripomniti moram, da vaši mladini nikar ne kratite veselja do telovadbe, ker telesne vaje so podlaga zdravju, telesni lepoti in moči. Pridite z vašo mladino tudi vi starši in se pripričajte, kjer ste lahko navzoči v dvorani ob večerih telovadbe. Ne zamudite pripeljati vaše mladine dne 11. oktobra zvečer.

Za Telovadno društvo Slovenski "Sokol",

M. C. Warsek, starosta.

Igra in drugo.

Waukegan, Ill. — Dne 29. sept je bila prva prireditev soc. kluba št. 45 v prostorih SND. Vršila se je konferenca Izob. akcije za to okrožje. Konferenca je sprejela precej dobrih zaključkov, kar bo bolj podrobno opisano v zapisniku, ki bo priobčen v Proletarcu.

Zdi se mi potrebno omeniti, da smo imeli na zborovanju čuvaja-opazovalca, ki je ogledoval in proučeval ljudi, ki so prišli na konferenco. Na zborovanje je imel vsakdo prost vstop in nekaj rojakov se je poslužilo te pravice. Udeležilo bi se jih bilo nedvomno več, ako bi se ne bili ustrašili "opazovalca." Ta bi jih lahko vzel na svojo listo in sledile bi neprostovoljne počitnice po očrnitvi svojega laštnega sotrpina. Toda dovolj o tem.

Popoldne po konferenci je bila uprizorjena igra "Dva svetova." Pred igro je nastopil Charles Pogorelec, ki je v par besedah pojasnil namen in cilje Izob. akcije. Umestno bi bilo, da bi se naš napredni element bolj udeleževal takih priredb, da bi bilo potem manj oporekanja na društvenih sejah, kadar bi prišel apel za obnovitev članarine Izob. akcije.

Žalostno je, ko človek opazi, kako malomaren postaja naš narod in kako malo ceni dramske prireditve. Igralci se mučijo ob večerih par mesecev, ko hodijo na vaje, na dan igre pa pride v dvorano peščica ljudi. Prav radi tožimo, da se naša mladina ne zanima za take priredbe, ne pomislimo pa, da niti sami ne cenimo dela ljudi, ki žrtvujejo svoj čas v predpripravah za dramske predstave.

Naši naselbini sta lahko ponosni na organiziran krožek pri SND. Imamo čitalnico, odsek Doma, Gospodinjski in dramski odsek. Članstvo teh odsekov se zaveda svojih dolžnosti in želi ohraniti, kar mu je rodna mati vcepila v srce, toda skupina, ki se prišteva zavednim, bi morala pomagati vršiti kulturno delo. Pri takih stvareh bi osebnosti ne smele igrati nobene vloge.

Prostori SND so domalega najeti za priredbe za vse sobote in nedelje, kar je koristno za Dom. To pomeni finančni napredek in izboljšavanje potrebnih stvari, rojaki so pa dolžni samemu sebi, da obiskujejo priredbe. Dramski odsek Doma šteje nad 70 članov in članic, kar je dokaz, da lahko uprizarja igre, bodisi v slovenščini ali angleščini. Ako je vstopnina k igri 50 ali 75c, ni ta vsota previsoka, ako se pomisli, koliko truda in vaj je treba, da se lahko nastopi s predstavo.

Slovenska nar. čitalnica priredi dne 13. oktobra veselico z igro "Dnevnik." Uprizoril jo bo Dramski odsek SND in igra je vseskozi zanimiva. Vstopnica stane 50c, kar je zelo nizka vsota. Z denarjem, ki preostaja od raznih priredb, nabavljamo razne knjige in časopise. Vsakdo lahko postane član Čitalnice, ako plačuje malenkostne mesečne prispevke. Knjige iz Čitalnice si tudi lahko izposojujejo nečlani proti mali odškodnini 10c od knjige za teden dni.

Vsi tisti, ki ste za napredek koristnih stvari, ne pozabite na prireditev 13. oktobra. Po igri bo ples ob godbi dobrega orkestra.

Pripomnim naj še, da s temi vrsticami ne maram žaliti nobenega, moja želja je le, da ohranimo priredbe v našem jeziku, da ne bodo prehitro izginile.

Poročevalka.

"Cigan" v Clevelandu.

Cleveland, O. — Vsem tistim, ki čutite, da je dramatika v tako veliki naselbini kot je Cleveland, še potrebna, oziroma da zasluži večje vpoštevanje, kot ga je bila deležna zadnjih par let, se naznanja, da bo otvorilo slovensko dramsko društvo "Ivan Cankar" svojo enajsto igralno sezono z jako lepo narodno igro "Cigan" v nedeljo, 13. oktobra.

Z vsebino igre se tu ne bomo bavili. Bila je sicer vprizorjena med nami samo enkrat, toda je vzlic temu postala tako popularna, kot so popularne le stare narodne igre, ki so bile že pogosto večkrat postavljene na oder.

Pretekle skušnje nas učijo, da imamo v splošnem najrajši igre v katerih je nekaj za jok, nekaj za smeh in nekaj za srce. Torej bodite prepričani, da vas "Cigan" ne bo razočaral. Je namreč zabaven in obenem tudi poučljiv.

S komurkoli hočete govoriti, ki je videl igro ob prvi vprizoritvi, vsak vam bo povedal, da je bila to ena najlepših iger, kar jih je videl in da jo poseti tudi sedaj. Zlasti se je vsem vtisnil globoko v srce prizor, ko se poslavljata mlada ljubimca, ciganka Rožica in posestnikov sin Ivan. Žalostna melodija v katero zlijeta vso svojo bol, čuteč, da se ljubita, a se morata vendar ločiti, je orosila marsikatero oko in obudila v srcu marsikaterega spomin na svoja mlada leta.

Da krasna je igra in igralci se bodo potrudili, da jo izvedejo kolikor mogoče dobro. Ne bilo bi torej posebno častno za tako veliko naselbino kot je Cleveland, da bi ob otvoritvi letošnje sezone ne bila dvorana Slovenskega narodnega doma napolnjena.

Predstava bo popoldne in zvečer. Posetniki izven Clevelanda lahko rezervirajo vstopnice pri Mrs. Mary Kushlan, 6415 St. Clair Ave., pismeno ali telefonično, kar vas je pa v Clevelandu in okolici pa se požurite, da dobite dobre sedeže, kajti zadnji dan jih bo bolj težko dobiti.

M. I.

Powers Hapgood prevzel tajništvo.

Denver, Colo. — Ker odpotuje sedanji tajnik države socialistične stranke Wm. C. Stone v delavsko šolo v Brookwood, je njegovo mesto prevzel Powers Hapgood. Hapgood je znan radi boja proti Lewisu; bil je že parkrat vržen iz organizacije. Kljub temu, da se je "rodil z zlato žlico v ustih" in naredil izpit na Harwardski univerzi, je zavrgel svoj razred in se posvetil delavskemu gibanju.

2000 voznikov zastavkalo.

New York. — Dne 5. oktobra je zastavkalo 2000 voznikov avtotrukov v trgovini za živila.

LJUDSKI GLAS

(Na temelju resolucije o svobodi tiska v S. N. P. J., sprejete na deveti redni konvenciji v Chicagu, ima vsak član S. N. P. J. pravico, da stvarno in dostojno kritizira posamezne člane, društvene uprave, gl. odbor ali njegove najvišje, posamezne odseke gl. odbora, posamezne odbornike ali jednotino gospodarstvo. Kritika ne sme obsegati več kot 500 besed v eni objavi in mora biti podpisana s polnim in pravim imenom pisca in dodana mora biti njegova društvena številka. Kritik ne sme pisati ničesar, kar bi kršilo ali priporočalo kršenje federalnih in drugih zakonov, vzbujalo kriminalno obrekovanje (libel per se) ali kar se ne ujema s prvim odstavkom načelne izjave S. N. P. J. V ostalem je vsak pisec sam odgovoren za vsebino svojega dopisa v tej koloni.)

Izobrazba in revolucija.

Duluth, Minn.—U "Prosveti" od sept. 25 t. l. piše brat J. Kobi, član št. 205, kako socijalisti a kako komunisti uče radništvo. "Socialisti učijo delavstvo za preobrat brez prelivanja krvi: z izobrazbo. Komunisti hočejo krvavo revolucijo, kjer bo na milijone nedolžnih delavcev prelilo kri brez potrebe, kajti vlade so v rokah kapitalizma z njim pa vsa moderna oprema za prelivanje krvi."

Jest, ovo su jako zvučne fraze za jednog socijalistu, koji je toliko kratkovidan, da mu društvo, u kojemu mi živimo danas, postoji u nedoglednoj daljini. Neznam dali je čuo brat Kobi za Gastonjju i Marion, New Orleans, La., Santiago, North Fayette i Imperial, Pa.

Možda brat Kobi je mišljenja, da su gornja navedena mjesta na nekom drugom planeti. Kakovo bi čovjek morao imat milosrdje napram one tragedije, što se nedavno odigrala u Marion, N. C. Gdje su kapitalistički vjerni lakaji pucali u radnike samo što su ti nepokorni robovi kapitala pokušali doći na štrajkašku stražu, i to putem naobrazbe, a i onako izrabljeni do kostiju. Pa što se je odigralo tamo? Na njih je jednostavno otvorena puščana paljba, gdje su trojica odmah ostala mrtva, trojica se bore sa smrću a 20 ih palo ranjenih. Pitam ja brata Kobi, a članstvo SNPJ neka sudi, jeli ovo kao lov na zecove?

Brate Kobi pomnjivo pročitajte gornje redke, pa onda recite istinu u javnosti, tko naučava radništvo da se naoružava: kapitalisti ili komunisti? Sada se malo bolje poslužite zdravom taktikom. A što se odnosi glede naobrazbe, ko logiku i malo poznaje, taj će reći da je to jedna najveća sila na svijetu — samo pijan in lud joj se može protiviti! Gornja slika pokazuje, kojom metodom kapitalisti istu počaste.

Čovjek, koji je bijen, mora se neminovno osvetiti prije ili kašnje. Čovjek, prema kome se nema samilosti, ne zna za samilost. To je jasno. Još bolje: to je sasvim opravdano. Razumijete me: ono, što je najstrašnije, nije tući se, već ne moći drugačije nego tući se; to nije pobudjivati milosrdje, nego ne moći ga pobuditi. Kako može biti milosrdja u srcu, koje su posijali osvetu?

Ispaštanje je posljedica jakih uzroka. Mi živemo u jednoj zemlji, gdje su do današnjega dana ljudi bili na svake načine zlostavljani i mučeni do smrti, gdje su rebra bila lomljena, lica iznakazivana za zadovoljstvo stanovitih ljudi; u zemlji u kojoj nasilja nad ljudima nemaju granica u kojoj torture su raznovrsne do u beskonačnost, da čovjek upravo poludi od ogavnosti i stida.

Ljudi su se razvijali i u koliko su se razvijali, rastao je u njima i osjećaj ljudskog dostojanstva, a metjutim se s njima, i nadalje postupa kao sa robovima, kao sa životinjama.

Slava i čast svakom radniku, koji je počeo bič nepravde, da osjeća. Da trga lance robstva, lance gladi, a za konačnu emancipaciju!

Živilo članstvo SNPJ, koje je počelo poznajat logiku; a koje još nije počelo, počet će.

Dragutin Mesić, član št. 205.

Hoffman se posvetuje.

Philadelphia. — Alfred Hoffman, ki je vodil stavko v Elizabethtonu in Marionu, se sedaj nahaja v tem mestu, kamor je prišel, da se z voditelji pleteninarske unije posvetuje o svoji obrambi. Nahaja se pod varščino radi obtožbe zarote proti državi North Carolini.

Odrasli se šolajo

Odkritje in izjava glasovitih dušeslovcev, da sposobnost za učenje ne neha z odraslostjo, je silno pospešila poduk za odrasle v Združenih državah. Šole niso več le za mladino. Mnogi celo trdijo, da bi se prizadevanje vzgojevateljev moralo osredotočiti na vzgojo odraslih bolj kot na ono mladine. Vzgoja mladine je vedno bila glavna svrha šole. Mnogi pa trdijo, da moderna vzgoja ni izpolnila pričakovanj, ker vzgojevatelji niso sledili svoji mučencem v odraslo življenje.

Drugi vzrok, zakaj se pojavlja toliko zanimanja za vzgojo odraslih, leži v tem, da vedno več ljudi ima več prostega časa na razpolago kot kdaj poprej, in to vsled širše rabe strojev in boljše organizacije dela. Velika produkcijska sila, ki jo človeštvo dandanes poseduje, postopoma vodi do skrajšanja delovnih ur. Petdneven teden je bil že uveden za znatno število delavcev.

"Problem prostega časa" je kompliciran vsled pomanjkanja zadovoljstva, ki ga delavec dobiva od svojega dela. Stroj mu je v veliki meri odvzel priliko, da bi udejstvoval svojo rokodelsko izurjenost. Ker je delavec izgubil svojo starodavno rokodelsko izurjenost, vprašanje industrijalnega delavca, njegove potrebe in kulturno zadoščenje tvorijo problem, ki je v ozki zvezi z javno dobroto. Vzgoja odraslih mora biti vzgoja toliko za delo, kolikor za prosti čas. Ona znači več kot prizadevanje za izboljšanje gospodarskih razmer; znači prizadevanje, da se odkrije pravo razmerje delavca napram mašini, občini in svetu.

Za mnogo tisoč ljudi pomenja vzgoja odraslih ponovno priliko v življenju — pridobljeno znanje in izurjenost vporabljajo za spremembo k ugodnejšemu poklicu. V zadnjih letih se opaža znaten napredek na polju industrijalne vzgoje. Zgrajene so bile nove strokovne in tehnične srednje šole in nove srednje šole so opremljejo v svrho izvežbanja zaposlenih delavcev.

V večini velikih ameriških mest obstojajo dandanes večerne šole za odrasle, kjer se podučujejo najrazličnejša vrsta predmetov, začenši od mizarstva in čitanja plavih načrtov do tečajev za risanje, elektriko in radio. Poljedelska mehanika, kemija, inženirstvo in nešteto drugih predmetov se podučuje v večernih tehničnih trgovskih šolah in večernih visokih šolah.

26 držav je uvedlo šole za odrasle inozemce, dočim 25 držav je ukrenilo potrebno za vzgojo tukaj rojenih nepismencev v svrho, da se nepismenost popolnoma odpravi. Danes imamo 2500 občin, ki imajo javne šolske tečaje za odrasle. V šolskem letu 1927-28 je število vpisanih dijakov znašalo v teh tečajih 262,000.

Ljudska univerza. Pomembno je dejstvo, da knjiga "The Story of Phylosophy" (zgodovina filozofije), ki jo je spisal Dr. Will Durant, je ostala za nekaj let ena izmed knjig, ki so imele največjo prodajo. To gotovo pomenja, da se je ameriškega ljudstva polotila želja po nečem več kot vsakdanjem kruhu. Ljudska univerza (University Extension), dopisna šola (correspondence school) in delavski kolegij čim dalje bolj povečavajo svoje programe in vključujejo predmete, ki naj upoznajo delavca z najboljšim v preteklosti in sedanjosti, tako da razume življenje moderne družbe in probleme, ki jih je treba reševati.

Prejšnji governer države Massachusetts, Walsh je tako-le opisal ljudsko univerzo v tej državi: "kampus (šolsko polje) 8266 milj, vseučilišče brez poslopja, s stotinami šolskih sob po vseh delih države." Tečaji, ki se podučujejo toliko v razrednih kolikor potom dopisovanja, vsebujejo zgodovino, psihologijo, literaturo, umetnost, tuje jezika. Tudi potom radia se vršijo prosta predavanja. Bilo je vpisanih 40,000 učencev ljudske univerze ne le, iz Massachusettsa marveč tudi iz drugih držav in celo iz Kanade.

Čez 20,000 ljudi se je vpisalo v extension tečaje kalifornijske

(Dalje na 3. strani.)

Karl Kautsky:

Obris razvojne zgodovine človeštva

Prvotna oblika boja za človekov obstanek je večna vojna za pokrajine, ki so nudile hrano, med plemeni, v katerih sredini sicer vlada komunizem. Komunistični instinkti (nagoni) so radi tega nenavadno močni, kajti zmagovala so ona plemena, katerih člani so pokazali največ požrtvovalnosti, discipline, samozatajevanja. Nenavadno močni so bili tudi nacionalni, oziroma bolje plemenski instinkti, kajti vsak tujec jim je bil sovražnik. Na tej stopnji so vojnega ujetnika ubili, često tudi pojedli. Z napredkom od prehrane z lovom in ribarstvom do gospodarstva s pašnjo živine je bilo omogočeno, da so vojne ujetnike uporabljali tudi za sužnje. Prvotni komunizem zemljišča je ostal, prav tako močna organizacija plemena. Toda položen je bil temelj za privatno lastnino živine in sužnjev, za nastanek individualističnih (osebnostnih) nagonov, kajti pašna živina in sužnji so bili družinska last. S pomočjo delitve dela, ki ga je omogočilo suženjstvo, so napredovali do poljedelstva, do stalnega bivališča. Tudi tu je še obstojala skupna lastnina zemlje, toda privatna lastnina orodij. Sedaj so se pričele državne oblike. Poljedelec ne beži, če se bliža močnejša pleme temveč se uda. Suženjstvu se pridruži tlačanstvo: zmagovito pleme prepusti premaganemu boj proti prirodi, samo si pa pridrži boj proti sovražnim plemenom: nastane razlika med kmeti in vojščaki in njihova delitev na razrede. Ločenost kast ni noben čuden pojav, ker so kaste (razredi) vedno med seboj tuja plemena, ki se ne marajo krvno mešati radi izredno močno razvitega plemenskega nagona. Svetosti zmagovitega plemena postanejo veljavne za obe plemeni, njih oskrbovanje je prepuščeno zmagovitemu plemenu, t. j. vojaška kasta je hkrati duhovniška kasta. Z neprestanimi vojnami vojaške kaste zadobi vojaška uprava poseben pomen, prvotni poglavarji postanejo vojaški kralji in kot načelniki vojaške kaste, ki je hkrati duhovniška kasta, postanejo tudi vrhovni duhovniki. Niti kot vrhovni duhovnik niti kot vojskovodja ni vojaški kralj napram vladajočemu plemenu neomejeni vladar, kajti delati mora, kar hoče pleme, ker nima nobenega sredstva, da bi ga s silo ukrotil; kot zastopnik vladajočega plemena pa je neomejeni vladar napram premaganemu plemenu. Obe plemeni imata sužnje in tako imamo tri stanove. Taka je ustava Egipta v dobi, ko stopi v zgodovino. Toda kraljestvo postaja vedno mogočnejše proti plemstvu, ker se opira na podrejeno pleme. Od šeste dinastije dalje postane kraljestvo dedno. Istočasno se razvija privatna lastnina z naraščajočo kulturo in kot naravna posledica tega postajajo močnejši individualistični nagibi in padajo komunistični. Vojaška služba postaja breme, ki ga prepuščajo plačanim vojakom (od 19. dinastije dalje).

Radi naraščanja privatne lastnine pada število porodov pri vladajočem razredu. Radi tega dotok tujih ras, Etiopov, Semitov. Ti o svoje deželo, so vojaško izvežbanejši, uklonijo se pa višji kulturi, t. j. sprejmejo egipčansko vero. Radi tega nova delitev stanov; nova plemena tvorijo vojaški stan, prej vladajoče pleme kot predstavnik višje kulture pa duhovniški stan.

Radi nacionalne vstaje duhovniškega stanu preženejo Etiopce, kakor pripoveduje Herodotos, vojaška kasta se radi nezadovoljnosti izseli s kraljem.

Tudi drugod najdemo isti pojav, da so različni stanovi različna plemena, nižji stanovi kulturno zaostali, duhovniški stan pa da je kultivirano pleme, katerega individualistični instinkti so premagali komunistične tako, da ji je vojaška služba v breme. Ko se Judi izselijo iz Egipta, vzamejo s seboj več pregnanih duhovnikov, ki tvorijo naravno tuje pleme, ki se z drugimi ne meša, nima deleža na posesti zemlje.

(Dalje prihodnjič.)

Ameriško življenje

8.

Zgodba, ki ima dva konca.

James Hardin je motornik voza električne železnice. Vsak dan je ustavil svojo "karo" na koncu proge na 61. cesti in tam ga je čakala njegova žena Grace s prigrizkom. James je zasedel prvi sedež v praznem vozu, razvil omot in žvečil vložko, medtem pa je Grace stopila na drugi konec voza, kjer je stal kondukter William Hayes. Dolgo časa sta čebljala in se šalila na veliko jezo motornika, ki je na drugem koncu grizel vložko in jezik.

Ker se je to ponavljalo dan za dnevom, je končno začel James protestirati in oštevati svojega tovariša, naj pusti njegovo ženo na miru. Tedaj je kondukter prijel za vrvico in potegnil dvakrat za zvonec v znamenje, naj vozi in se briga za svoj posel. Ako je motornik rohnel dalje, je ponovno zapel zvonec: Cink, cink — vozi in molči!

Hardin se je pritožil pri cestnoželezniški družbi in bil je uslišan. Kondukter je bil prestavljen na drugo progo daleč na drugem koncu mesta, ali tudi to ni pomagalo. Zaljubljena Grace je vseeno hodila h kondukterju v vas. Doma pa prepir, grom in strela. Naposled je žena dobila, kar je hotela. James je je naznanil. To je bil vzrok za tožbo, ki se je zaključila z ločitvijo. In potem se je Grace poročila s kondukterjem. Cink, cink!

Vesti iz Jugoslavije

KAKO SE JUSTICA ZMOTI.

(Izvirno.)

Zagreb, 23. sept. 1929.

Ni redkokdaj slučaj, da se justica zmoti. Včasi za leta, včasi za vedno. Včasi lahko še popravi krivico, včasi je prepozno in je ni mogoče popraviti. Nedolžnega obsodijo na smrt, pa kasneje spoznajo, da je bil dotični popolnoma nedolžen. Pomagati se ne da več. Le da vodijo še nadalje borbo proti smrtni kazni. Drugega nedolžnega obsodijo spet na nekaj let ječe. Sodišče zve in se prepriča o njegovi nedolžnosti šele po preteči kazni ali pa med potekom kazni. V tem zadnjem slučaju je to dobro za kaznenca, a slabo za sodišče, ker se blamira.

V Zagrebu so pred dvema letoma obsodili nekega Antona Godino na 12 let ječe. Trgovec s Sušaka je, sedel je že dve leti, zdaj je njegova nedolžnost dokazana in so ga izpustili. A dve leti je le presedel.

Bil je z dvema drugima obsojen radi zločina umora. Leta 1919. na pustni torek je bil izvršen zločin na Antonu Poslu iz Sušaka. Odšel je z doma ter dejal, da gre v Bakar. Vrnil se ni več. Dva meseca po njegovem izginotju pa so našli otroci v vodnjaku v Rupjah trupelo moškega. Komisija je ugotovila, da je mrtvi Posel s Sušaka. Do l. 1927 je policija iskala zločincev, ki naj bi bili ustrelili Posla. Aretirala je končno dva človeka: Josipa Mršiča in Ferda Fičorja, ki sta po daljšem tajenju priznala zločin ter izpovedala, da je z njima sodeloval Anton Godina, trgovec. Rekla sta, da sta ga ona dva le zvabila do vodnjaka, kjer ga je Godina pričakoval in ustrelil. Na osnovi teh izpovedb, je policija aretirala Godino ter jih je sodišče v Osulinu po razpravi obsodilo po 12 let težke ječe. Godina je zatrjeval svojo nedolžnost, trdil, da je bil za časa zločina v Trstu, nič ni pomagalo: justica mora pač imeti krivce in jih je našla v teh treh. Vsak bo sedel 12 let. Dovolj je bilo, da sta dva zločinca izdala in obremenjevala tretjo osebo.

Tudi kasacijsko sodišče je sodbo potrdilo in obsojenci so bili prepeljani v jetnišnico v Gradiški.

Anton Godina se v svoji celici nikakor ni mogel sporazumeti s svojo usodo, da bi nedolžen moral sedeti 12 let. Vdovec je bil, imel otrok je zapustil na svodi; toda kakšna bo ta svoboda otroke brez vsakogar, ki bi skrbel očetovsko zanju. Dokazoval je svoj alibi, se rotil da je nedolžen — nič ni pomagalo.

Najel je odvetnika iz Zagreba, mu razložil svoj položaj in predsem, da je bil za časa zločina v Trstu. Odvetnik je sprejel nalogo dolžnost, da bo zagovarjal Godino, stopil je v stik s tržaškimi oblastmi, preko katerih so bile zaslišane priče, ki so potrdile, da je bil Godina v Trstu v času, ko so v Rupju ustrelili Posla. Odvetnik je ta dokazni materijal predložil sodišču, ki je te dni popravilo krivico ter Godino izpustilo iz zaporov. Po dveletni jetniški je Godina stopil na svobodo.

Eno je vsekakor čudno: Godina je gotovo tudi na razpravi in preiskovalnemu sodniku zatrjeval, da je bil v Trstu in da ima priče na razpolago, a sodišče njegovo ni hotelo zaslišavati prič v Trstu ter je rajši verjelo dvema zločincema, kot pa bi poizkusilo, priti resnici do dna. Tega sojstva sodišče ne bo zabrisalo in zategadelj tudi ne bo moglo popraviti svoje krivice popolnoma. Oba zločinca sta priznala, da sta edinole ona dva storila zločin in da sta nalašč osumila tudi Godino, ki pa ni imel z njima nikakih stikov. In Godina je sedel dve leti. Teh dveh let mu tudi sodišče s svojimi lahkomiselnimi obsodbami ne bo moglo zbrisati.

Požar. Dne 22. septembra je pričelo goreti v gospodarskem poslopju Vojteha Hrena, posestnika na Brdu. Ogenj je upepelil gospodarsko poslopje, napolnjeno z žitnimi pridelki in gospodarskim orodjem. Lastnik sam se nahaja v službi kot učitelj v Črešnjovcih pri Slov. Bistrici.

Spomenik Napoleonu.

Ljubljana, 23. sept. 1929.

Od zgodnjega jutra do poznega večera klešejo na Valvazorjevem trgu (včasih: Križanski trg) — križišču Vegove, Rimske in Emonske ulice — velike kvadre belega dalmatinskega kamna. Ob delavnikih in nedeljah klešejo. Mudi se jim; sredi oktobra morajo kvadri stati v obliki stebra, velike prizme, in bo nosil ime Napoleonov spomenik. Letos so se spomnili, da je treba postaviti spomenik Iliriji in Napoleonu kot njenemu ustanovitelju. Sprva so mislili postaviti spomenik posvečen avstrijskemu cesarju ob dolenjskem mostu, a so se "dvignili glasovi" proti tej nameri, češ, da ne kaže prekrstiti spomenik Habsburžanu v spomenik Napoleonu. Kmalu nato se je zvedelo, da je napravil arhitekt Plečnik načrt za regulacijo Vegove ulice, a na koncu, na križišču naj se postavi spomenik Napoleonu, Iliriji in — jugoslovansko-francoskemu prijateljstvu. Napravil je tudi načrt za spomenik. Visoka prizma iz belega kamna, v katerem bodo vklesani verzi, ki jih je za ta namen napisal pesnik Župančič.

Vso Vegovo ulico, ki je bila v svoji sredini precej dvignjena, so zravnali, ponižali skoro za meter, na križišču pa so izkopali veliko jamo za temelj spomenika. Kopati so morali globoko, ker je svet vlažen in mehak. Zdaj so že sezidali temelj iz betona, pripeljali so velike belo kamnite kvadre, ki jih zdaj klešejo in gladijo, nakar jih lepo zložé enega na drugega. Spomenik bo gotov.

A ta Napoleonov spomenik ne bo le v spomin mogočnemu zmagovalcu, ki je oživil Ilirijo, marveč bo obenem tudi grob neznanega francosko-ilirskega vojaka, ki je padel v borbi za našo zemljo v boju s sosednimi sovražniki. Na slovenskem ozemlju je precej grobišč, kjer leže v zemlji francoski padli vojaki.

To bo torej prvi spomenik "neznanemu vojaku" v Ljubljani. Razne delegacije in obiski so ob prihodu v Ljubljano polagali vence le na spomenik Prešerna; s tem so izkazali svoje spoštovanje našemu narodu. Zdaj bodo v prvi vrsti morali polagati vence na spomenik Ilirije in neznanega francosko-ilirskega vojaka.

Zakaj — nič zato, če nimamo še spomenikov mnogo boljših sinov našega naroda, kakor je bil pomen Napoleona za nas, nič za to, da še nimamo spomenika Cankarja — zdaj je aktualno francosko-jugoslovansko zbližanje in prijateljstvo. To je važnejše kot vse kulturno delo doslej.

Nije nas oslobodila kultura, nego opanke i šajkača — je dejal nekoč neki jugoslovanski minister, Srb. (Ni nas osvobodila kultura, marveč opanke (čevlji) in šajkača (kapa srbskega vojaka). V tem znamenju dobimo tudi mi grob neznanega francosko-ilirskega vojaka.

Valentinu Vodniku, prvemu slovenskemu pevcu, je zadoščeno: peli bomo: Ilirija vstan."

Požarna nevarnost v Klečah.

Ljubljana, 23. sept. 1929.

Nevarnost požara je pretila v skladišču mestnega vodovoda v Klečah. Omenjeno skladišče je nabasano s 30 vagoni premoga, ki je začel nenadoma tleti. Delavci so že par dni opazovali nekak plin, ki uhaja iz kupov premoga, a so smatrali to za nepomembno stvar. Ko je pred dnevom začel uhajati iz premoga dim, so mislili, da je to le prah, ki ga dviga veter. Med tem pa je premog tlel dalje in se tudi vnel v plamene.

Ko je v soboto zjutraj prišel na službo strojnik Dekleva in stopil do skladišča, je opazil da šviga plamen iz premoga. Spoznal je veliko nevarnost ter je takoj po telefonu zaprosil pomoči gasilcev. Istočasno je sklical delavce, ki so spričo nevarnosti takoj pričeli donašati vodo in jo zlivati na premog. Vse to seveda ni zaleglo, iz premoga se je dvigal sopar, a gorelo je neovirano dalje. Ko je prišla požarna bramba iz mesta, so najprej potrgali streho skladišča ter nato usmerili štiri cevi na skladišče v premog. Učinek ni bil bog ve kako velik. Morali so razkopati premog z lopatami ter se izogibati dušljivih plinov, ki so se dvigali iz premoga. Voda, ki so jo bruhali v goreči premog, je vrela in se vsa vročа odtekala po dvorišču.

Nevarnost je bila povečana še z dejstvom, da bi se prav lahko užgali dušljivi plini, kar bi imelo za posledico, da bi se vžgale vse barake in stavbe naokoli. V premogu je še venomer tlelo, popoldan pa so delavci ves premog razkopali na dvorišče. Šele s tem je bila nevarnost odstranjena.

Kako je požar nastal, je razumljivo. Kjerkoli se premog kupiči v kupe, se polagoma vžge. Zlasti še, če je bil naložen v skladišče moker.

Smrtni karambol.

Ljubljana, 24. sept. 1929.

V ljubljanski bolnici je podlegel poškodbam karambola Alojz Jagodic, jedva 24 let star mladenič. V bližini Mengša se je pripetil v nedeljo karambol. Jagodic iz Most pri Kamniku je vozil s kolesom iz Mengša proti domu. Ne daleč iz Mengša je Jagovic zadel s kolesom v drugega kolesarja.

Oba kolesarja sta trčila drug v drugega z vso silo, zakaj Jagodic je s kolesom padel na kraj ceste ter zadel z glavo v obcestni kamen a tako silo, da si je prebil lobanjo ter je na mestu obležal nezavesten. Drugi kolesar, ki je moral biti zelo brezvesten, pa ga je pustil kar ležati ter je oddirkal s svojim kolesom dalje. Noč je bila in živa duša ga ni videla.

Tako je smrtno nevarno pobitega Jagodica našel šele neki avtomobilist, ki je proti jutru privozil mimo. Takoj je ustavil svoj avto ter pristopil k nezavestnemu Jagodicu. Videl je, da je Jagodic še živ, ga naložil na svoje vozilo in naglo odpeljal v ljubljansko javno bolnico. Tu je Jagodic kmalu podlegel radi rane na glavi. Tudi so se mu ob padcu pretresli možgani in dobil je težje notranje poškodbe.

Nezgode in druge stvari.

Na pusto nedeljo je povsem razumljivo, da se dogodi kaj hudega. Če misliš storiti samomor, pa ti manjka le malo poguma, stopi v Ljubljano in skušaj preživeti en nedeljski popoldan v mestu. Še tisto popoldne boš imel dovolj moči, da se ubiješ.

No — do tako hudih stvari ni prišlo v nedeljo. Le neka žena je z žebljem šla nad svojega častilca. V Štepanji vasi je šel 54-letni Jakob Krištofelc v vas k sosedi, kakor vedno ob nedeljah. Pa sta se nekaj sprla in ženska je zgrabila za najbližnje orožje, za velik zarjavel žebelj in mu ga potisnila v prsi. Nekateri trdijo, da ga je zasadila globoko in da se je stari fant zgrudil, drugi pa govorijo le o rani, ki da ni velika. Dali so ga v bolnišnico le radi bojazni, da rana ni zastrupljena od rje.

Tudi se je dogodilo včeraj par nesreč na cestah. Več kolesarjev je trčilo z drugimi vozili in se več ali manj potolklo. Najbolj se je pobil 62-letni Matija Urbanc, ki ga je avtobus na Zaloški cesti prevrnil s kolesom vred. Dobil je močne poškodbe. Prepeljali so ga v bolnico.

Večjih nesreč ni bilo.

Nedelja pa je bila res zlata jesenska nedelja. Upati je, da ostane to vreme vsaj še nekaj časa. Za nami je lepa poletna sezona, naj bi bila lepa še jesen.

Čebele ubile konja. — Ubije se kaj z udarci, a čebele ne morejo dajati udarcev. Pač pa te lahko opikajo. Zgodilo se je v Dolenjski Straži na Dolenjskem, da so čebele opikale nekega konja tako zelo, da so ga morali ubiti. Neki posestnik je vozil drva, konja sta bila prepotena. In ko je zapeljal konje na dvorišče šole, so čebele šolskega upravitelja planile v konja in ju opikale. Čebele namreč ne marajo potnega smradu. Enega izmed konjev so morali ubiti. — Majhna stvar je čebela, a v skupnosti so uničile konja.

Rudolf Baumann:

Zgodba iz džungle

Nekaljen nočni mir je v splošnem odlikoval pri Krasovih dostojno in prikupno življenje. Kadar je solnce zatonilo in je noč v črni naglici padala na šumo, je rodovni poglavar z zamolklim renčanjem zbral svojo razkropljeno družino na prikladno drevo k skupnemu spanju. V skupinah in gručah so se Krasovci stisnili v klopko na visokih prostih vejah, povesili dolge repe naravnost nizdol nalik vetromerom, se objeli, da jim bo topleje, nasršili dlako zoper mušice in se pogreznili v sanje.

Sam Tjokra se je zakasnil. Misleč na sladke mangovce, je menil, da mu bo tako lahko kljubovati spancu kakor uiti skupnemu počivalnemu klobčiču. Še nikoli ni čutil pristnih, godnih mangovcev v svojih ustnih možnjicah, ker je leteča in tekajoča gozdna živad obrala te ljubke sadeže pred končno zrelostjo, boječ se, da bo prišla prekasno.

Tjokra je zehaje zaostal, utonil v somraku in celo zaspana mati ga je pozabila.

Nekaj časa je skakljal kot brezumna prikazen po mangovem drevesu, pregnal vse drevesne podgane in pogoltnil v diru obilo svirajočih skržatov, ki so se udeleževali klasičnega nočnega koncerta, dokler ni sam samcat kraljeval liki zmagalec in zapadel zaspanemu dolgočasju z drgetanjem v plen. V spominu na gorke hrbte in trebuhe sorodstva se je skušal sam vsestransko in varno objeti, pri tem pa se čedalje bolj manjšal in okroglil....

Medtem je vzšel gorostasen, žolt mesec, na čigar oblici je plesalo nešteto mušic, pojoč enolične pesmi. Tjokru se je tako zazdelo, kakor bi vse te mušice hotele živeti ob njem in se po končanem plesu na luni usesti nanj za večerjo. Zato je strmo buljil vanje, dokler mu ni začelo migotati pred očmi, svojo polt pa je ščetinil in ježil, da bi se pozneje čim bolje zaščitil. Čemu neki so kalongi prišli nocoj tako pozno? Škoda lepega spanja. Mušice so še zmerom rajale po mesecu. V sredi je bila ena posebno velika, morda njih bog in rodni glavar? Ta zna bržkone pošteno pikati.

Sedaj se je "rodni glavar" vidno in vedno večal. Tjokra se je ugriznil v konec repa, da bi čutil, ali še bedi. Močno ga je zaskelelo, vendar pa je rodni glavar mušic bolj in bolj rastel. Črno, še bolj črno se je širil po zlati obli ter otepal z dolgimi vražjimi krili pod seboj. Sedaj je že segal skoro preko velike lune in se še zmeraj razprezal. Tjokra je z grozo bolščal proti čudovišču in mističen trepet ga je prešinjal. Takrat mušični poglavar celo ni imel več dovolj prostora na mesecu in je kljub temu še nadalje rastel. Tjokru je rep okrepenel v togo paličko, vse štiri nožice so bile sklenjene v vozel in obrazček je obstajal malone zgolj iz oči, a mušični poglavar je še vsebolj debelel in debelel.

Iznenada je mesec zdrknil po enem črnem krilu nazaj v svojo zvezdnato strugo, in Tjokra je spoznal v čudovitem stvoru neznanskega kalonga, ki je molče v drznem loku jadral proti mangovcu. Navzlic neizmerni olajšavi je Tjokra otožno mislil na svojo daljno obitelj in si želel perotnic, da bi mogel urno in žurno do nje. Ker se pa ta želja ni uresničila, se je Tjokra storil skoraj tako majčken ko mangov sad. Nato pa se je takoj zopet čim tanje in tesneje zleknil po sivem deblu, da pač ne bi nalikoval mangovemu plodu, saj kalongi so prihajali sem vprav zaradi teh sadov.

Polagoma jih je pribrnelo še več, čezdalje več kalongov od iste točke na obzorju, toda mesec se jim je bil odmaknil in lil le še trohico srebra po njih. V kratkem jih je plulo gotovo trideset, štirideset tiho okrog drevesne krošnje, v kateri je Tjokra strahoma bedel, vščenjen med odrastke. Njih kolobarji so se vedno bolj ožili, lopetanje s kreljutmi je postajalo venomer okornejše, dokler se ni prvi največji obrsnil ob vejo ter se je oprijel z upognjenim krempeljcem. Drug za drugim se je obesil za vejo. Mukoma so plezali z navzdol visečo glavo, napol ogrnjeni v napotna kožnata krila, gori in doli po vejah, da bi grizli sladke mange. Pravkar so v svobodni zračni progi nudili še prizor pravljične krasote, zdaj pa so bili neokretna, grda razbojniška drhal. Ob srečanju so vreščali, se med seboj prepirali in hlastali s strupenimi pasjimi smrčki.

Včasi so se spustili, razprostrli svoje žametno mehke kože in v krožnem poletu postali spet lepi. Naposled jih je bilo sto ali še več, ki so prhutali okoli drevesa in skoznje, razsipali zoreči sadež, se hrešče ravsali in ubogega Tjikrico neznansko plašili. Sicer je vedel, da žro zgolj cvet in sad, nikdar mesa. Toda ostri zobci zlobnih živali so mogli pri napadu in obrambi strašno raniti. Od tesnobe Tjokra kar ni mogel več strpeti, zlasti če je pomislil na svojo trudnost in moč spanja. Srčnost obupa ga je prevzela in poskušal je, kako bi počasi, skoraj negibno, spolzel niz žleb, ki ga je delala skorja mogočnega debla. Že je imel na temni, odsojni strani nekaj opičjih dolžin za seboj, ko je žleb mahoma prešel v gladino ogromnega debla. Nemogoče, da bi se nikte doli oprijel ter oklenil. Drugega ni kazalo kakor brez hrupa zdrsniti ali pasti v neznano globino, polno strahotnih ponočnih zveri. V poslednjem času pred izvršitvijo nevarne nujnosti je Tjokrov tipajoči konec repa začutil praznino v drevesnem trupu, ki je mogla pomeniti le duplo ali šupljino. Zaničujoč preteče drevesne kače ali stonoge, se je Tjokra spustil nizdol, zagrabil s poslednjo močjo nagrbančen rob, se smelo zagnal v zevajočo odprtino, telebnil na voljno posteljo iz perja in preden je jadrno zaspal, še baš utegnil suniti z zadnjo nogo, da je brcnil v nočni zrak nekoliko mladih ptičkov, ki so se usajali. (Iz knjige: "Kralj v Pulu Manisu.")

ODRASLI SE ŠOLAJO.

(Nadaljevanje z 2. strani.)

univerze, čez 14,000 na Columbijanih šol ima veliko učencev: Pennsylvania State College.

Število dijakov, ki se uči na univerzah potom dopisovanja, čim dalje bolj raste. Tečaje za učenje doma imamo v 39 državah. University of Wisconsin ima največje število takih dijakov. Tudi mnogo privatnih dopisnih šol ima veliko upencev: neka znana šola te vrste je tekom svojih 30 let obstoja imela skoraj 3,000,000 dijakov. Ta ista šola je tekom enega samega leta razposlala čez en miljon pismenih nalog.

Radio tudi dokazuje svojo korist kot sredstvo za izobrazbo odraslih. Mnoga vseučilišča vporabljajo radio v svrho predavanj ne le za prebivalce dotičnega mesta, marveč tudi za one, ki živijo v najbolj oddaljenih in osamljenih krajih. Radio jim dandanes prinaša redno vesti, zabavo, navodila in kulturo, kar mnogi bez radia ne bi nikoli dobivali.

FLIS.

NAŠI ZASTOPNIKI.

V Milwaukeeju, West Allis, Wis., in okolici je naš zastopnik Jacob Rozich; on je pooblaščen pobirati naročnino od starih in NOVIH naročnikov. Rojake prosimo, da mu gredo na roke in se naroče na list Prosveta. Isto tako so naši zastopniki vsi naši društveni tajniki in tajnice, kateri so pooblaščeni pobirati naročnino.—Philip Godina, upravitelj.

Ojača bolan hrbet ali slabe obisti.

Obistne in mehurne nezednosti navadno povzročajo oslabel in bolan hrbet, nezdrno spanje v noči in drugih bolečin, ki narede življenje nevredno biti. Ljudje, ki trpe vsled bolnih obisti ali enake bolečine, bodo dobili dobro pomoč v Nuga-Tonu.

Dokaz, da Nuga-Tone res naredi, kar se mu pripisuje, je tu od Mr. John E. Fairchild, Allentown, Pa. On pravi: "Nuga-Tone je ojačal moj hrbet in obisti in jaz se počutim 10 let mlajšega. Moj hrbet me je toliko bolel, da nisem mogel niti ležati več na njemu. Sedaj je dober, moje obisti so v dobrem stanju in jaz lahko delam trda dela in se ne utrudim tako hitro." Nuga-Tone se prodaja po vseh trgovinah z zdravili. Ako ga slučajno nima vaš trgovec, tedaj mu recite, naj ga naroči od trgovcev z zdravili na debelo.

Slovenci v Chicagu in okolici

Iskreno ste vabljeni,

da pridete

v nedeljo, 13. oktobra 1929,

v Narodno dvorano, Racine & 18th St.

kjer priredi

Mladeniško podp. društvo "Danica"

VELIKO ZABAVO

POPOLDNE, TOČNO OB 3. URI, SE PRIČNE IGRA

"TEŽKE RIBE"

veseloigra v 3 dejanjih

SODELUJOČE OSEBE:

Onufrin Tjaputkjevič ..... Jože Fajfar
Dorota, njegova žena ..... Tonča Lap
Vanda, njih vnukinja ..... Mary Janesh
Burčinski, posestnik ..... Jos. Elheri
Helena, njegova hči ..... Anička Kopere
Pagatović, sodni svetnik ..... France Grad
Vistovski, bogataš ..... Tone Krapenc
Henrik, njegov nečak ..... Tone Andrejašič
Filip, sluga pri Tjaputkjevičevih ..... John Gradišar

Igrovodja: Jože Fajfar.

Dejanje se vrši pri Tjaputkjevičevih.

Takoj po igri, približno ob 5.30, se prične

PLES IN PROSTA ZABAVA

Igral bo znameniti osemkomadni orkester

BILL GARDNER AND HIS AMBASSADORS

Vstopnina za popoldne in zvečer v predprodaji 50c, pri vratih 75c samo za zvečer 50c

Rojaki(nje)! Ponovno Vas vabimo, da obiščete to prireditev. Streglo se Vam bo v vsakem oziru na najskrbnejši način. Tudi jedila in razpih vrst pijače bodo na razpolago. Da boste užili prvovrstno zabavo, Vam jamči . . . . . ODBOR.

Ljubezen, veselje, smeh, jok, šala, žalost, zahrbtnost, plemenitost, šegavost, itd.

"CIGAN"

Slov. Dram. društvo "Ivan Cankar"

na odru Slov. Nar. Doma v Clevelandu, O.

V NEDELJO 13. OKTOBRA

Popoldne ob 2:15 Zvečer ob 7:30.

Sovereign orkester—Vatro Grill, Režiser.

Prihodnja predstava: Cankarjevi HLAPCI, 4. decembra. Čisti dobiček za Cankarjev spomenik na Vrhniki

Z vašo udeležbo pri dramskih predstavah ne pomagate nikomur drugemu, kot samim sebi, ker se izobražujete.

VABILO NA VINSKO TRGATEV

katero priredi

Slov. Izob. Podp. Društvo v Braddock, Pa.

v soboto dne 12. oktobra 1929

v Slovenskem Domu na 9th street in Talbot ave., v Braddock, Pa.

Uljudno vabimo vse Jugoslovane, da se polnoštevilno udeleže te veselice. Župan nastopi z viničarji in čuvajem točno ob 8. uri zvečer. Za plesalce bosta igrala brata Simek, za točno in dobro postrežbo vsem je izvoljen veselični odbor.

Vstopnina za moške je 50c in za ženske 25c.

Na svidenje dne 12. oktobra! Vabi ODBOR.

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE. ALI STE NAROČENI NANJ?

BOŽIČ V STARI DOMOVINI

Vi ne morete napraviti večjega veselja onim v starem kraju, ki so Vam ljubi in dragi, kakor če preživite božične praznike v njihovem krogu. Pridružite se

VELIKEMU IZLETU V JUGOSLAVIJO

NA ENEM IZMED SLEDEČIH IZVRSTNIH PARNIKOV

MAURETANIA (na Cherbourg) V SREDO 27. NOVEMBRA

pod osebnim spremstvom g. JOHN KAMPOTIČA.

Naši izkušeni spremljevalci Vam bodo olajšali vse potne težkoče, ter skrbeli za Vašo udobnost in zadovoljnost na poti od New Yorka do Vašega cilja. Rezervirajte si takoj prostor pri svojem lokalnem zastopniku, ali pa pri

DRUGI IZLET BERENGARIA na Cherbourg 14. DECEMBRA. Spremljevalec g. A. Markos.

CUNARD LINE 346 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

Roman v šestih delih z epilogom.

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

Cinq sous, cinq sous,
pour monter notre ménage.
Pet soldov, pet soldov,
da si uredimo gospodinjstvo . . .

"Khikhiki!" Pretresel jo je kašelj. "Popravi si obleko, Poljica, na ramah ti je popustila," je dejala med kašljem in se oddahnila. "Zdaj se moramo vesti posebno fino in spodobno, da bo videl vsak, da ste plemenitaški otroci. Rekla sem takrat, da je treba urezati modrec nekoliko daljši in iz dveh kosov; ti, Sonja, pa si začela s svojimi nasveti . . . 'Krajše, krajše!' — Takole ... da otrok samemu sebi ni več podoben . . . Že zopet vsi jokate! Kaj vam je vendar, bedaki! No, Kolja, začni brž, brž, brž — ah, kako nesnosen je ta otrok! . . .

Cinq sous, cinq sous —

Že zopet redar! No, kaj pa hočeš?"

Res se je rinil stražnik skozi množico. Obenem pa se je približal gospod v uniformi in plašču, okroglo petdesetih let, z redom okrog vratu, kar je Katarini Ivanovni jako dobro delo in je vplivalo tudi na redarja, in je molče izročil Katarini Ivanovni zeleni bankovec za tri rublje. Odkritosrčno sočutje se je izražalo na njegovem obrazu. Katarina Ivanovna je sprejela dar in se mu je vljudno in etiketno poklonila.

"Hvala vam, milostivi gospod," je izpregovorila po gosposki, "vzroki, ki so nas prisilili . . . Poljica, vzemi denar. Vidiš, da so na svetu dobri in velikodušni ljudje, ki so vedno pripravljeni pomagati ubogi plemkinji v njeni nesreči. Milostivi gospod! Tu pred vami stoji sirota iz plemenite, da lahko rečem iz aristokratske rodovine . . . Tisti generalovič pa je sedel in hrustal jerebice — in z nogo je zacepetal, ker sem ga motila. 'Ekscelenca,' pravim, 'branite nas sirote, saj ste dobro poznali pokojnega Semena Zaharoviča; glejte, na dan njegovega pogreba je podlež vseh podležev ... njegovo rodno hčer s sramoto . . .' Že zopet ta redar! Branite me pred njim!" je vzkliknila uradniku. "Kaj zahtevate vi od nas? Ravnokar smo bežali od enega takih drugim, iz Meščanske ulice . . . Kaj pa hočeš praznoglavec, ti norec?"

"Na ulicah je prepovedano peti. Prosim, ne razgrajajte."

"Vi sami se ne znate obnašati! Jaz hodim okrog kakor hodijo lajnarji, kaj te to briga?"

"Za lajnanje je treba dovoljenja, vi pa motite ljudi na svoj posebni način. Kje je vaše stanovanje?"

"Kakšnega dovoljenja!" je zajavkala Katarina Ivanovna. "Moža sem danes pokopala, kakšnega dovoljenja mi je treba spričo tega?"

"Gospa, gospa, pomirite se," je izpregovoril uradnik, "pojdiva, spremim vas . . . Tukaj sredi množice se gre — bolni ste . . ."

"Milostivi gospod, milostivi gospod, vi ne veste ničesar!" je kričala Katarina Ivanovna. "Mi pojdemo na Nevsko cesto . . . Sonja, Sonja! Kje pa je? Tudi ona plaka! Kaj pa je vam vsem? . . . Kolja, Lenica, kje sta?" je zavpila nakrat vsa prestrašena. "O, neumna otroka! Kolja, Lenica, kam pa hočeta?"

Pripetilo se je bilo, da sta Kolja in Lenica, ki sta bila že itak skrajno zbegana od pouličnih množice in početja blazne matere, ob pogledu na redarja, ki jih je hotel prijeti in odpeljati, kakor po dogovoru prijela drug drugega za roke in se spustila v beg. Tuleč in plakaje se je zagnala uboga Katarina Ivanovna za njima. Čudno in žalostno jo je bilo gledati, kako je tekla, vpila in lovila sapo. Sonja in Poljica sta hiteli za njo.

"Pripelji ju nazaj, Sonja, pripelji ju nazaj! O, neumna, nehvaležna otroka . . . Polja! Zakaj ju ne loviš? . . . Saj sem vendar zaradi vas . . ."

"Do krvi se je pobila! O, mili Bog!" je vzkliknila Sonja in se sklonila k nji.

Vse je priteklo in se zgnetlo naokoli. Raskolnikov in Lebezjatnikov sta bila med prvimi na licu mesta. Prišel je tudi uradnik in za njim redar, ki je zamrmral: "Eh, vendar!" in mahnil z roko, sluteč, da to ne bo imelo dobrega konca.

"Proč! Proč!" je razganjal ljudi, ki so se tiščali okrog ponesrečenke.

"Umira!" je zavpil nekdo.

"Zblaznela je!" je rekel drugi.

"Bog pomagaj!" je izpregovorila neka ženska in se prekrižala. "Ali so ujeli deklico in dečka? Aha, tam ju pelje starejša, deklica je je . . . Vidiš ju, [illegible]!"

Ko pa so bolje pogledali Katarino Ivanovno, se je pokazalo, da se nikakor ni udarila ob kamen, temveč da ji je kri, ki je pordečila trotoar, pritekla skozi usta iz prsi.

"Poznam to, videl sem že take slučaje," je rekel uradnik Raskolnikovu in Lebezjatnikovu, "to je jetika; tako se udere kri in zaduši človeka. Nedavno sem bil navzoč, ko se je zgodilo neki moji sorodnici enako . . . Poldrug kozarec krvi . . . kar nenadoma. Kaj se da storiti, saj bo takoj umrla!"

"Semkaj, semkaj, k meni jo prenesite!" je prosila Sonja. "Tam je moje stanovanje! — Tistale hiša, druga od tod naprej . . . K meni, naglo, naglo! . . ." se je obračala do vseh. "Pošljite po zdravnika . . . O Bog!"

Po prizadevanju uradnika se je njena prošnja izpolnila; celo redar je pomagal nesti Katarino Ivanovno. Polmrtvo so jo prinesli k Sonji in jo položili na posteljo. Kri je tekla še vedno, toda zavedati se je začela. Obenem so stopili v sobo razen Sonje tudi Raskolnikov, Lebezjatnikov, uradnik in redar, ki je poprej še razgnal množico; vendar so jih pripeljala tudi nekateri tik do vrat. Poljica je pripeljala Koljo in Lenico, ki sta se je držala za roke in plakala. Prišli so tudi Kapernaumovi: on sam, hrom, slep in čuden človek z brado in ščetinastimi, štrlečimi lasmi, njegova žena, ki se je zdela prestrašena za vse večne čase, in nekaj njunih otrok z obrazi odrevenelimi od neprestanega začudenja in odprtimi usti. Med vsemi temi gledalci se je nenadoma pojavil tudi Svidrigajlov. Z začudenjem ga je pogledal Raskolnikov, kajti si ni mogel misliti, odkod bi bil utegnil priti in tudi med gledalci se ga ni spominjal.

Govorili so o zdravniku in o svečeniku. Dasi je uradnik šepnil Raskolnikovu, da je zdravnik že odveč, vendar so poslali ponj. Sam Kapernaumov ga je hitel iskat.

Medtem je prišla Katarina Ivanovna k zavesti in tudi kri je odnehala. Z bolestnim, toda nepremičnim in prodirljivim pogledom je gledala Sonjo, ki ji je z robcem otirala znojne kaplje raz čelo; nato je prosila, naj jo vzdignejo. Posadili so jo na postelji in jo podprli z obeh strani.

"Kje so otroci?" je vprašala s slabim glasom. "Ali si ju pripeljala, Polja? O, neumneža . . . Povejta, zakaj sta zbežala . . . Oh!"

Še vedno ji je kri pokrivala izsušene ustnice. Zavila je oči in se ozrla naokrog.

"Tukaj torej stanuješ, Sonja! Niti enkrat nisem bila pri tebi — a prišlo je tako . . ."

Z bolestjo se je ozrla nanjo.

"Izsesavali smo te, Sonja . . . Polja, Lenka, Kolja, pojdite sem . . . Tu jih imaš Sonja, vse tri, vzemi jih iz rok v roke . . . z menoj je pri kraju! . . . Končan je ples! Ha! . . . Spustite me, vsaj umreti mi dajte v miru . . ."

Zopet so jo spustili na blazino.

"Kaj? Svečenika? . . . Ni ga treba . . . Kje imamo mi rubelj odveč? . . . Saj nimam grehov! . . . Bog mi mora tudi tako odpustiti . . . Sam ve, kako sem trpela! . . . Ako pa mi noče odpustiti, je tudi prav! . . ."

Nemirna blodnja jo je popadala bolj in bolj. Zdajpazdaj je strepetala, ozrla se naokrog in spoznala za trenutek vse, nato pa se ji je zopet zmešalo v glavi. Dihala je hripavo in z naporom; v grlu ji je nekaj grgralo.

"Rekla sem mu: 'Ekscelenca!' . . ." je vzklikala, oddihavaje si za vsako besedo. "Ta Amalija Ljudvigovna . . . ah! Lenica, Kolja! Roke v bok, naglo, glissez, glissez, pas de basque! Teptajta z nožicami . . . Kolja, bodi graciozen deček! . . .

(Dalje prihodnjič.)

Jaroslav Hašek:

Pošteni najditelj

Jaroslav Hašek je češki humorist, avtor [illegible] "Dobrega vojaka Švejka" [illegible]

Ena osnovnih potez človeka je, da izgubljenih stvari ne vrača. Človek je nenavadno mehak napram stvari, ki jo najde. Priraste mu k srcu, pa se enostavno ne more več ločiti od nje.

Z druge strani spet ima človek navado, da pogosto kaj izgubi. Sicer vse to, kar smo zgoraj rekli, ne bi imelo smisla.

Dokler še ni bilo časopisov in dokler je človek živel v pol živalskem stanju, je izgubljal svoje stvari prav tako, kakor jih izgublja tudi dandanes.

Lovec predzgodovinske dobe je izgubljal svoje sekire in druge predmete, ki so jih našli šele po stoletjih, a mnogi teh predmetov so zdaj razstavljeni po muzejih in privatnih zbirkah.

Z napredovanjem kulture se je pokazalo, da je treba urediti pravni odnos med meščanoma, katerih eden je nekaj izgubil in katerih drugi je bil našel tisto stvar. In tako je nastal zakon, po katerem se kaznujejo ljudje, ki kaj najdejo in skrijejo. A ko se ta premeteni zakon ublažil, se je pojavila kasneje uredba o nagradi najditelju. Poštenje se plačuje z 10 procenti najdene vsote ali vrednosti najdenega in pošteno predanega predmeta.

Jaz osebno sem že pred vojno doživel slučaj, v katerem se oblasti mogoče iz neznanja niso držale odredb o nagradi poštenega najditelja.

Ko sem neke noči taval po Pragi, sem našel na ulici deset vinarjev ter se napotil na policijo, kjer sem dežurnemu uradniku oddal celokupno vsoto in zahteval, da objavijo moje ime v časopisu, meni pa da izplačajo za nagrado en vinar.

Policajec se je zadrl name. Rekel je, da me že dobro pozna, in dodal potem samo dve besede:

"V arest!"

Zjutraj so me peljali pred nekega gospoda v I. nadstropju. Zaslišal me je in na temelju nekega patenta obsodil na globo pet kron ali z zaporom na 48 ur. Da bi se tudi jaz vsaj malo okoristil z državo, sem se odločil, da sprejmem drugo ponudbo; tako sem se dva dni brezplačno hranil v celici št. 4. In tedaj sem se bil zaklel, da nikdar več nikomur ne bom vračal, če bom kaj našel.

Žal, nikdar več poslej nisem ničesar našel, razen nekega novorojenčka, ki ga je nekdo pustil pred nekimi vrati, kjer sem se ustavil, da si zavežem čevlje. Pustil sem otroka ležati dalje.

II.

Ana Buklova, perica iz Strašovic, je odšla ob petih zjutraj v Vinohrade, da v neki hiši pere perilo. Ko je prišla do samostana usmiljenih bratov, se je spodtaknila ob neki predmet. Pogleda, kaj je, in takoj s svojo prirojeno ostroumnostjo odkrije, da je to usnjena listnica.

Odprla jo je ter zapazila v njej razne papirje, katerih vsebine ni razumela. Po naravi dobrotljiva in poštena do mozga, je odšla takoj na policijo in oddala nekemu pisarju listnico, ki jo je bila našla na ulici.

Ko je pisar pregledal vsebino listnice, je vstal in z drhtečim glasom dejal Ani Buklovi:

"Čestitam vam. Našli ste [illegible] milijonov [illegible] in šest tisoč kron v delnicah, ki se glasijo na 'Češko banko'."

Ana Buklova je mirno poslušala pisarja in pomislila:

"Sedem milijonov [illegible] in šest tisoč kron!"

"Da," je dejal policajec. "Kron 7,[illegible]. Računite, da vas o tej stvari [illegible]."

"Milostivi gospod, prosim vas, za božjo voljo, pustite me domov," je zaihtela ihteči Ana Buklova. "Ali sem jaz kakšna [illegible]? Moram v Vinohrade, perilo moram. Jaz sem našla to listnico slučajno."

"Ah, saj ni nič na tem, to je čisto navadna formalnost. Taka stvar mora biti uradno potrjena. Poslušali bomo to tudi z Amerikancem, pa bo vaše ime objavljeno v vseh časopisih. Kako se pišete?"

"Sveta Marija in sveti Jožef!" je zakričala Ana Buklova vsa v solzah. "Kakšna sramota! Vstala sem danes kot poštena ženska, a na večer naj bom v časopisih! Tega ne bom preživela. Vse življenje sem se po pošteno mučila, iz Strašovic hodila v Vinohrade, iz Vinohradov v Strašovice, a zdaj mi zapišejo vse, kar sem našla."

"Tako, za boga svetega," je je miril policajec. "Moja dolžnost je, da vas zaslišim. Ali ne vidite, da gre za milijone?"

"O moj gospod Bog", je ihtela Ana Buklova. "Za milijone. Jaz nisem ničesar storila. Kaj takega do današnjega dne biti. Nikdar v življenju nisem imela kaj dobrega, a da bi kradla, bog me varuj! Perilo sem prala..."

"Tak pomirite se. Gre za deset procentov, ki jih boste prejeli."

"Ne maram imeti posla z nikomer."

"Imeti procenti, gospod pisar. Pustite me domov, prosim vas. Najkasneje ob sedmih moram biti na delu."

Policijski pisar jo je jezno pogledal:

"E, to je pa že preveč! Dragi začnemo. Kako se pišete?"

"Ana Buklova," je zajecljala žena.

"Kje stanujete?"

"V Strašovicah."

"Številka?"

"67."

"Rojeni?"

"Sem, gospod. Moja pokojna mati..."

"Vprašam vas, kdaj ste rojeni?"

"1872."

"Kje?"

"Doma."

"A kje doma. V Pragi ali zunaj?"

"Zunaj."

"Mejduš, človek bi iz kože skočil. Kje zunaj?"

"V Zbraslavu. Pri Pragi."

"Okraj? Okrožje? No — kaj je, ženska? Saj se boste usedli."

Ko so jo spravili k zavesti, se je nadaljevalo zaslišavanje, ki se je končalo takole:

"Ali zahtevate torej deset procentov? Izrazite se jasno."

"Bog me varuj, gospod. Samo pustite me, da grem. Moja mati je vedno govorila: Boljši je dober glas, kot zlat pas."

"Podpišite protokol."

"V imenu Očeta in Sina", je vzdihnila Ana Buklova in podpisala.

III.

Štiri ure kasneje je prišel na policijo mladenič. Po gladko obritem obrazu je bilo spoznati, da je Amerikanec.

"Izgubil sem," je dejal, "svojo usnjeno listnico nekje spotoma na ulici."

Povedal je točno vsoto, povedal točno šifro čekov in dodal:

"Več kot za denar mi je za važne poslovne dokumente o moji trgovini s čreveši."

Zaslišali so ga, a ko so mu sporočili, da se je pošteni najditelj odpovedal zakonitih deset procentov, je dejal Amerikanec, kralj čreves, samo eno:

"Well!"

Pa je odšel in si ni niti zabeležil naslova Ane Buklove.

Večerni časopisi so priobčili preko cele prve strani vest o pošteni Ani Buklovi, ki je odbila toliko bogastvo.

IV.

Ano Buklovo so prenesli v bolnico, ker jo je njen mož pretepel na vse žive in mrtve, ko je bil v kavarni prebral večerne časopise. Iz bolnice so jo spravili na kliniko za psihiatrijo, a od tod v blaznico.

(Za Prosveto prevedel K.)

Popravek.

V zadnjem članku in šaloušti objavljeni moje drage soproge sem se pomotil: zahvaliti društvu Vrtnica št. 174 za mnogobrojno udeležbo pri pogrebu. Omenjenemu društvu moja najlepša zahvala. Martin Valčjak, Box 204, Dunlo, Pa.—(Adv.)

ŠEST DNI PREKO OCEANA
[illegible]
Ile de France, 18. okt. - 8. nov.
FRANCE, 22. nov. - 12. dec.
PARIS - 24. januarja
[illegible]
FRENCH LINE
[illegible] N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

Ne kašljajte!
[illegible]
SEVERA'S COUGH BALSAM

FLIT
KILLS FLIES MOSQUITOES
Quicker!

10 Piece Cosmetic Set $1.97
This is a Famous Vivani Set and includes Face Powder, $1.00, Rouge, 75c, Tissue Cream $1.00, Depilatory, $1.00, Facial Astringent, $1.75, Bath Salt, $1.00, Toilet Water, $1.25, Perfume, $2.25, Brilliantine, 75c, Skin Whitener, 75c. Total Value, $12.00. Special price, $1.97 for all ten pieces to introduce the line.
Send no money but clip coupon.
Name ....
Address ....
Send sets parcel post C. O. D.
Your money promptly refunded if not satisfied.
Box Van 200-5th Avenue, New York

Don't Worry About Moths
—mothproof cloth itself
Larvex actually mothproofs clothes, rugs, furniture, so that moth-worms won't even begin to eat them. New and sure way to prevent moth damage.
LARVEX
SPRAYING LARVEX mothproofs fabrics not washable
RINSING LARVEX mothproofs all washable woolens

Feen-a-mint
The Laxative You Chew Like Gum
No Taste But the Mint
At Druggists—15c, 25c

Ali želite imeti pravilno pisati in čitati angleško? Naročite si "Slovensko-angleški slovar", katero je izdala in ima na prodaj Knjigarna matice S. N. P. J.

"THAT LITTLE GAME"—No Chance for a Comeback

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA